

NAKU

NASJONALT KOMPETANSEMILJØ
OM UTVIKLINGSHEMNING

UTVIKLING

September 2008 | Nummer 3 | Årgang 2 | www.naku.no

KOMPETANSE I UTVIKLING

Utredning og diagnostisering
av mennesker med psykisk
utviklingshemning

Side 4

Mennesker med
utviklingshemning, og
nettverksbygging

Side 10

Kompetansebygging
for omsorgsytere i kommunen

Side 12

Møt dei på Nettverkseminaret på Gardermoen: Wittgenstein og eg

Teks: Marit Bendz Foto: Roland Schwarz

John Havellen (45) frå Luster er programleiar i nærradio, vedfraktar, postbod og pengeinnkrevjar. Dessutan held han føredrag om likskapane mellom filosofen Wittgenstein og seg sjølv. Og om korleis han opplevde å få utlevert mappa si.

John vart sendt på spesialskeule då han var 9 år. I "mappa" står det at gutungen er åndssvak og ein fare for nabolaget. Det visste ikkje John då.

Ei jamaldra jente hugsar godt John, at det vart sagt at han var farleg. Dei erta han, lo av han og sprang sin veg. Kanskje ikkje så rart at han vart litt sint av og til? Nett slik Wittgenstein vart?

- Wittgenstein var ein hissigpropp, han var galen på bøndene fordi dei bråka sånn, fortel John. Han tykkjer dei to har mykje felles. - Dessutan vart han flink å teikne og fekk sparken som lærar, legg han til.

Vi sit i stova til John saman med dei to "mentale krykkene" hans, sosialpedagog Roland Schwarz, leiar ved vaksnehabiliteringsavdelinga i Helse Førde og Odd Atle Stegegjerdet, leiar ved ATS (Arbeids- og treningssenteret) i Gaupne, der John jobbar.

Identitet

"Ein må av og til ta eit uttrykk ut av språket, bringe det til reinsing og så kan ein bringe det attende igjen." (L. Wittgenstein)

Saman har dei tre reist attende til stadene John har budd, møtt menneska som har gjeve han mening - og nokre av dei som slett ikkje gav han noko mening.

- Vi måtte finne att identiteten til John, forklarar Roland. Alle vi andre har ein identitet, vi har røter, vi held kontakten med dei menneska vi har møtt og vorte glade i. Utviklingshemma får ikkje det.

Ein del av denne "rehistoriseringsprosessen"

var å skaffe fram alt som var skrive om John opp gjennom åra. Dei leitte i alle offentlege arkiv og på dei ulike institusjonane. Det var ikkje alle som likte å gje frå seg papira.

Svært mange psykologar, psykiatrar, sosialsjefer og anna ekspertise har skrive rapportar om tilfellet John Havellen. Mange namn er med i framsyninga "Wittgenstein og eg".

- Vi var på eit seminar i Tromsø, der fleire av desse ekspertane sat i salen. Det vart brått veldig stille, humrar Roland. For meir enn å seie noko om John, avslører desse avhandlingane dei som har skrive dei.

- Dei var flinke til å skrive, var kommentaren til han det handla om, og som så kasta alt i bosset.

Scenevand

John, Roland og Odd Atle har reist rundt i Noreg og Tyskland med foredraget "Wittgenstein og eg", mellom anna ved universitetet i Mainz. Av og til er John glimrande, han dansar på scena, går ned til publikum med mikrofonen og snakkar med gamle kjende frå institusjonane han har vore på. Ein gong sovna han midt under seansen. Ein annan gong fann han ut at han ville ta seg ein sykkelstur og spaserte ut. "Å gå midt under eit føredrag", er også eit uttrykk. Slik er John. Og han bestemmer endeleg sjølv. No kan han gå i sokkelesten utan å få kjeft. I alle år prøvde folk å lære John til å ha skoa på, noko som visstnok er veldig viktig. No kan han ta dei av når han vil.

Av og til vert John lei av å svare. Då seier han berre ja og nei. Det skjer når han står på podiet også. Men då får han eit løynd teikn frå Roland som han forstår veldig godt, ein nedvendt tommel. Det betyr at det ikkje vert noko honorar om han ikkje yter noko. Så skjerper han seg.

Ordkunstnar

Etter HVPU-reforma fekk John endeleg kome heim til Luster, og eige husvære i kommunesenteret Gaupne. Heim til familien, heim til den beste kommunen i landet, i følgje ei fersk undersøking. John var likevel ikkje heilt nøgd med den nye arbeidsplassen sin, og kalla ATS for "Johannes' oppbevaring" etter helse- og sosialsjefen Johannes Hauge.

Når dei pratar om erfaringane om ulike typer publikum under føredraga, seier han: - Det er bra eg ikkje let meg influere. John og språkfilosofen har meir enn temperamentet felles.

Skape hendingar

"Bring menneske i ein feil atmosfære og ingenting kjem til å fungere.

Det kjem til å virke "usunt" i alle sine delar.

Bring han attende til hans rette element og han kjem til å utfalde seg og verkar frisk att." (L. Wittgenstein)

I alle år har diverse helsepersonell brukt ulike metodar til å lokke og lure den hyperaktive John inn i eit mønster, utan omsyn til kven John er.

- Vi må godta at John er John og sørgje for at han kan bruke energien sin innafor varierte oppgåver, forklarar dei to krykkene. John treng action.

- Eg gjer det eg har lyst til. Eg legg meg når eg har lyst, seier han med eit nøgd smil.

Det kunne han ikkje før. Han måtte legge seg klokka ni. No står han opp og går på jobb kvar dag. Fordi han har lyst. Fordi han får løn og kake og vere med på turar.

- Vi har lært mykje av kvarandre, John og eg, seier Odd Atle tenksomt.

John er allsidig. Han køyrer ut ved til kundar, arbeider ved postkontoret i Gaupne og har si eiga postrute, han er medprogramleiar på Radio Luster ein gong i månaden med sitt eige, lokale spørjeprogram Lustraglutningen.

Bestemmer sjølv

Dei to neste oppdraga vert drøfta; først i Balestrand, så på Gardermoen på NAKU sitt Nettverkseminar om utviklingshemming og psykisk lidelse i slutten av oktober.

- I Oslo kan eg gå på Clas Ohlson! Eg liker å fly, slår John fast. Det kriblar så herleg når flyet akselererer og tek av.

- I Balestrand er det sikkert mange eg kjenner. Då kan eg ta meg ein sykkelstur, legg han til.

- Ja, men ikkje under førelesninga vår, seier Schwarz.

- Nei, kvelden før, lovar John frå Luster.

Professor Anton Dosen

Tekst: Trine Lise Bakken

Lysande hobby: John Havellen viser nokre av sine tusen lyspærer og 167 lommelykter til leiar Odd Atle Stegegjerdet ved ATS.

Glade tær vert vener: Fridom er blant anna å kunne bestemme sjølv når skoa skal av.

Den UTviklingshemma, UTelligjaren og UTlendingen: Det er mykje humor mellom John Havellen og dei to mentale krykkene hans - Odd Atle Stegegjerdet (til v) og Roland Schwarz. (til h).

FAKTA John Havellen:

Født 1962 i Solvorn i Luster
Budde på ulike institusjonar kring 1970-1990. Vestlandsheimen og Eikelund Spesialskule i Bergen og Granlia i Balestrand
Busett i eige hus i Gaupne i Luster sia 1991
Arbeider ved ATS, Posten, Radio Luster og E-verket
Kjent for sitt temperament, sin eigenart og store energi

FAKTA Ludwig Wittgenstein

Født 1889 i Austerrike - død 1951
Språkfilosof, forfattar
Professor ved Cambridge 1939
Budde delar av livet i Skjolden i Luster, første gong i 1913
Kjent for sitt temperament, sin eigenart og store energi

Dr. Anton Dosen er psykiater med tilleggsspesialitet i barnepsykiatri. Han er professor emeritus i psykiatri og utviklingshemning ved Universitetet i Redboud i Nijmegen i Nederland. Tidligere har han vært medisinsk direktør ved Senter for behandling av atferdsvansker og psykisk lidelse hos personer med utviklingshemning i Nieuw Spraeland, Oostrum. Dosen har tidligere vært leder av seksjon for psykisk utviklingshemning i Verdens psykiatriske forening (World Psychiatric association). Han var (sammen med andre internasjonalt anerkjente fagpersoner) initiativtaker til European Association for Mental Health in Intellectual Disability (EAMHID). Organisasjonen ble opprettet i 1992 og Dosen var president frem til 2003. Han er nå ærespresident for EAMHID.

Anton Dosen er en pioner innen fagfeltet psykiatri og utviklingshemning. Han har publisert en lang rekke vitenskapelige tidsskrifter og bøker. Han er forfatter eller medforfatter av ca. 200 artikler og har vært redaktør for 11 bøker om psykiatri og utviklingshemning. Bøkene er oversatt til en rekke språk. Han er medlem av rådgivende organer tilknyttet redaksjonen i flere internasjonale tidsskrifter.

Dosen har vært deltager i mange internasjonale prosjekter som har hatt som målsetting å forbedre behandling og omsorg og å gi økt livskvalitet for mennesker med utviklingshemning og psykisk lidelse.

Dosen er opptatt av at kunnskap om psykiatri og utviklingshemning skal formidles. Han er engasjert i opplærings- og forskningsprosjekter med dette formål. Han deltar ofte på internasjonale kongresser hvor han holder foredrag.

Dosen er spesielt opptatt av at kunnskap om utviklingsperspektivet hos den enkelte person med utviklingshemning blir implementert i praksis.

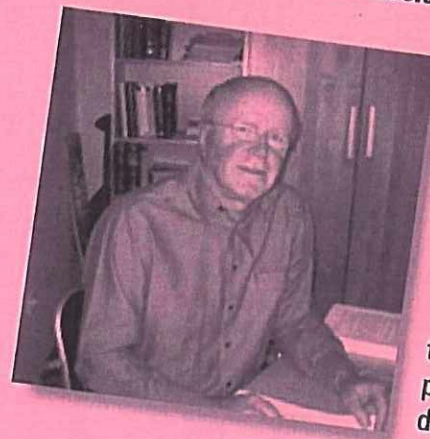
Han er også opptatt av viktigheten av multidisiplinære team i behandling og oppfølging. Han fremholder nødvendigheten av at en integrert forståelse gjennomsyrrer både utredning, diagnostikk og behandling samt oppfølging av personer med utviklingshemning.

Dosens metode som består i å anvende utviklingsperspektivet og et integrert perspektiv i forhold til utviklingshemmede, har vunnet tilslutning i vide kretser i Europa, og spesielt i Belgia og Nederland.

Plenary Speakers

Prof.dr. Anton Došen

The Title of the topic:
European perspective in develop

tion of care systems in different countries
salient differences in the quality of the care
Besides practical care problems there are
ing of mental health, mental disorder, and
mental health in this population one is accu
usually understood as abnormal or disturbe
on professional attitude of care providers.
offer an appropriate mental health care for
encompass in the first place stimulation of
meantime however combating mental illness
and care providers. Prevention of these prob
countries is necessary in order to stimulate fu

SPEAKER BIOGRAPHY NB! - Ludwig Wittgenstein
Dr. Anton Došen is psychiatrist and emeritus
University Niimeinen the Netherlands and pro